

УДК 351/354:35.073.53:338.46(1)

І. М. Грищенко,
д. держ. упр, доцент, професор кафедри публічного управління та адміністрування,
Державний університет "Київський авіаційний інститут"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8191-1177>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.17.269

СИНЕРГІЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРАХ РЕКРЕАЦІЇ ТА ЗАКУПІВЛІ ІНЖИНІРИНГОВИХ І КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ: ВЕКТОР НА РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ТЕРИТОРІЙ У КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

I. Gryshchenko,
Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor, Professor of the Department
of Public Management and Administration, The State University "Kyiv Aviation Institute"

SYNERGY OF STATE REGULATION IN THE AREAS OF RECREATION AND PROCUREMENT
OF ENGINEERING AND CONSULTING SERVICES: A VECTOR FOR THE RESILIENCE
OF TERRITORIES IN THE CONTEXT OF ACHIEVING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

Дослідження спрямоване на з'ясування синергії державного регулювання у сферах рекреації та закупівлі інжинірингових і консалтингових послуг з метою формування резильєнтності територій у контексті досягнення Цілей сталого розвитку. У роботі розкрито, як інтеграція екологічно орієнтованого планування, консалтингових та інжинірингових послуг сприяє підвищенню резильєнтності громад і формуванню безпечного просторового середовища. Встановлено, що державне регулювання закупівель консалтингових та інжинірингових послуг для будівництва рекреаційної інфраструктури та інших потреб територіальних громад визначається Законом України "Про публічні закупівлі". В контексті розвитку рекреаційної сфери доведено, що резильєнтність територій забезпечується саме через підтримання соціально-еколого-економічного балансу, який сприяє стійкому розвитку та екологізації, а взаємодія влади, бізнесу, громади та наукової спільноти розглядається як необхідна умова для досягнення сталого розвитку територій.

Встановлено, що інжинірингові та консалтингові компанії у будівництві, зокрема рекреаційної інфраструктури, виступають ключовими носіями експертизи, що сприяє сталому розвитку територій. Державне регулювання також передбачає процедуру оцінки впливу на довкілля при будівництві, що передбачає врахування думки громадськості і видачі екологічних умов для багатьох типів будівництва. Це легальний механізм, що змушує забудовників адаптувати проектні рішення, тобто фактично стимулює синергію екології та інжинірингу вже на стадії планування. Встановлено, що дотримання екологічних стандартів в рекреаційних зонах не лише захищає довкілля, а й підвищує привабливість території для туристів, інвесторів, створює довгострокові економічні вигоди, стимулює розвиток малого бізнесу, створення нових робочих місць у сфері гостинності й не тільки. Проаналізовано кілька прикладів синергії, зокрема у Львівській та Івано-Франківській областях, де поєднання інженерно-консалтингових рішень, екологічного інжинірингу та просторового планування дозволило забезпечити модернізацію парків, пляжів і зон відпочинку з урахуванням екологічних вимог. Виокремлено, що головним бар'єром належного державного регулювання залишаються фрагментарність законодавчого регулювання та нестача локальних стратегій, спрямованих на будівництво інфраструктури, зокрема рекреаційної інфраструктури для забезпечення резильєнтності територій.

The study aims to identify the synergy of state regulation in the areas of recreation and the procurement of engineering and consulting services in order to build the resilience of territories in the context of achieving the Sustainable Development Goals. The paper reveals how the integration of environmentally-oriented planning, consulting, and engineering services contributes to increasing community resilience and creating a safe spatial environment. It has been established that state regulation of procurement of consulting and engineering services for the construction of recreational infrastructure and other needs of territorial communities is determined by the Law of Ukraine "On Public Procurement". In the context of the development of the recreational sector, it has been proven that the resilience of territories is ensured precisely through maintaining a socio-ecological-economic balance, which contributes to sustainable development and greening, and the interaction of government, business, community, and the scientific community is considered a necessary condition for achieving sustainable development of territories.

It has been established that engineering and consulting companies in construction, in particular recreational infrastructure, act as key carriers of expertise that contributes to the sustainable development of territories. State regulation also provides for a procedure for assessing the environmental impact of construction, which involves taking into account public opinion and issuing environmental conditions for many types of construction. This is a legal mechanism that forces developers to adapt design solutions, that is, it actually stimulates the synergy of ecology and engineering already at the planning stage. It has been established that compliance with environmental standards in recreational areas not only protects the environment, but also increases the attractiveness of the territory for tourists and investors, creates long-term economic benefits, stimulates the development of small businesses, the creation of new jobs in the hospitality sector, and more. Several examples of synergy were analyzed, in particular in Lviv and Ivano-Frankivsk regions, where the combination of engineering and consulting solutions, environmental engineering and spatial planning allowed for the modernization of parks, beaches and recreation areas taking into account environmental requirements. It is highlighted that the main barrier to proper state regulation remains the fragmentation of legislative regulation and the lack of local strategies aimed at building infrastructure, in particular recreational infrastructure to ensure the resilience of territories.

Ключові слова: забезпечення екологічної безпеки, резильєнтність, територія громади, інжинірингові послуги, консалтингові послуги, будівництво, інфраструктура, управління територіями, рекреаційна сфера, екологізація, органи місцевої влади, органи публічної влади, органи місцевого самоврядування, державне регулювання, стійкість територіальних громад, сталий розвиток, загрози, механізми, інструменти, закупівля публічних послуг, електронна система закупівель, участь громадян, інклюзивні міста, адаптація, просторове планування, зонінг територій, принципи сталого розвитку.

Key words: ensuring environmental safety, resilience, community territory, engineering services, consulting services, construction, infrastructure, territory management, recreational sphere, greening, local authorities, public authorities, local self-government bodies, state regulation, sustainability of territorial communities, sustainable development, threats, mechanisms, tools, procurement of public services, electronic procurement system, citizen participation, inclusive cities, adaptation, spatial planning, zoning of territories, principles of sustainable development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Досвід багаторічної війни на території України дає підстави стверджувати, що в подальшому стратегія війни буде спрямована не стільки на захоплення територій, скільки на виснаження ресурсів і можливостей противника, створення хаосу — аби зламати волю нації до спротиву. Виходячи з цього припущення, необхідно працювати не лише над укріпленням лінії фронту, а й формувати резильєнтність країни та її територій, нарощувати життєстійкість територіальних громад. Тож протистояння України проти російської агресії вимагає стійкості територіальних громад до загроз будь-якого походження та характеру (безпекових, економічних, технологічних, соціальних, екологічних тощо). Формування та реалізація ефективних механізмів забезпечен-

ня стійкості територіальних громад можливі лише за умови комплексного підходу, спрямованого на стале функціонування під час та після кризи й швидке відновлення до оптимального стану за визначених умов рівня рівноваги. Саме тому в умовах швидких змін економічного, екологічного, соціального середовища ефективне управління та державне регулювання у сферах рекреації та закупівлі інжинірингових і консалтингових послуг є надзвичайно актуальним з огляду на формування резильєнтності територій у контексті досягнення Цілей сталого розвитку.

Традиційні підходи до управління територіями часто не відповідають викликам часу, не враховують всіх змінних, які можуть вплинути на сталий розвиток території в майбутньому, тому все частіше постає питання залучення зовнішньої експертизи. Використання консалтингу та інжинірингових послуг для удосконалення управлінських процесів органів публічної влади є тими

інструментами підвищення якості управління, на які необхідно звернути увагу при будівництві рекреаційної інфраструктури для формування резильєнтності територій. Наразі закупівля інжинірингових та консалтингових послуг регулюється Законом України "Про публічні закупівлі" та передбачає участь у отриманні цих послуг через електронну систему закупівель — інформаційно-телекомунікаційну систему, що має комплексну систему захисту інформації і забезпечує проведення закупівель, створення, розміщення, оприлюднення, обмін інформацією і документами в електронному вигляді.

У 2016 році уряд України зобов'язався реалізувати принципи Лейпцизької Хартії, яку було ухвалено у 2007 та оновлено у 2020 році. Вона визначає принципи сталого розвитку міст в Європі. Хартія підтримує інтегрований розвиток міст з урахуванням соціальних, економічних і екологічних аспектів, а також підкреслює значення участі громадян і посилення місцевих громад. Метою є створення комфортних для життя, стійких та інклюзивних міст, які здатні впоратися з такими викликами, як зміни клімату та соціальна нерівність [1]. Україна, підтримуючи ці принципи, розглядає синергію рекреаційної та інфраструктурної політики як важливий вектор підвищення привабливості територій, якості життя мешканців і стійкості територіальних громад перед викликами (кліматичними, соціальними тощо). У період 2020–2025 рр. відбулися суттєві зміни у нормативно-правовому полі та практиках місцевого розвитку, що створюють передумови для міжсекторальної співпраці задля сталого розвитку територій.

Тож актуальність дослідження обумовлена потребою у глибокому аналізі форм, інструментів, а також результативності міжсекторальної взаємодії у сфері державного регулювання як передумови для забезпечення сталого й резильєнтного розвитку територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У період 2020—2025 рр. науковці дедалі активніше звертаються до теми сталого розвитку територій через призму рекреаційної інфраструктури, екологічного інжинірингу та публічного управління. Так, Б. М. Данилишин, В. В. Пилипів і Г. О. Обиход [2] запропонували інтегровану модель резильєнтності регіонів, яка враховує екологічні, економічні й соціальні чинники. Вони підкреслили необхідність взаємодії регіональної влади з галузевими стейкхолдерами для досягнення цілей сталого споживання туристичних ресурсів. Подібну думку щодо потреби в міжгалузевій координації висловили й А. С. Близнюк [3] і Г. В. Пашенцева [4], які доводять, що ефективне управління рекреаційною сферою неможливе без уніфікації стратегій державного і місцевого рівнів. Г. В. Пашенцева також звернула увагу на значущість економічного механізму в забезпеченні екологічної безпеки рекреаційних територій, зокрема на рівні територіальних громад. Дослідженнями з питань діяльності органів місцевої влади щодо відновлення територій та формування їх резильєнтності займається Л. П. Горбата [10], а дослідженнями резильєнтності в умовах воєнного стану О. А. Чиханцова [11].

На інфраструктурний розвиток розумних міст як основи цифрової трансформації територіальних утворень звернули увагу В. Круглов та О. Липчук [14], які доводять, що формування розумного міста має вклю-

чати поетапний цикл процесів формування сприятливого для життя середовища через створення: "розумної фізичної інфраструктури", включаючи дороги, комунікації тощо; формування "цифрової інфраструктури"; створення цифрових платформ [14, с. 237], що дозволить забезпечити сталий розвиток території.

Дисертаційна робота Т. В. Белошапки "Організаційний механізм функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні" розкриває питання залучення громадськості та експертної громадськості до управління екологічною безпекою територій, оскільки це сприяє "не лише підвищенню легітимності та довіри до прийнятих рішень, але й забезпечує більш ефективну імплементацію стратегій та заходів, спрямованих на збереження навколишнього середовища" [12]. Вона наголошує, що одним із важливих інструментів залучення екологічних громадських організацій є організація консультативно-дискусійних платформ, зокрема проведення публічних слухань, фокус-груп, круглих столів, громадських обговорень щодо актуальних екологічних питань.

У площині просторового планування та зонінгу вирізняються праці О. В. Попик [5] та Ю. М. Шпарика [6]. Перша авторка обґрунтувала науково-методичні принципи екологоорієнтованого зонінгу урбанізованих територій, тоді як Ю. М. Шпарик проаналізував нормативну базу просторового планування у будівництві в умовах децентралізації. Обидва дослідники наголошують на нестачі чітких регуляторних засад, які б дозволяли адаптувати інструменти зонування до викликів сталого розвитку та екологічної трансформації територій. У цьому ж контексті варто відзначити працю Д. Гулевця, Н. Прокопенко, О. Дніпрова [7], які сформулювали фундаментальні засади відновлення територіальних громад через використання геоінформаційних систем для планування відновлення територій, з акцентом на міжсекторальну інтеграцію — ці ідеї залишаються релевантними і нині.

Особливу увагу інжиніринговій складовій у муніципальному управлінні приділив В. Хараїм [8]. У своїй роботі він проаналізував залучення інженерів-консультантів до реалізації будівельних проєктів у громадах, відзначивши, що ці фахівці не лише забезпечують технічну відповідність робіт, а й можуть стати провідниками природоорієнтованих рішень. Схожу позицію зайняла І. В. Луцкіна [9], яка розглядає екологічний інжиніринг як спосіб реалізації ідеї сталого розвитку в межах локальних промислових і муніципальних систем.

Отже, аналіз сучасної літератури свідчить про високу дослідницьку активність у напрямках, що торкаються окремо рекреаційної сфери, резильєнтності територій, просторового планування чи інжинірингових підходів. Водночас відчувається дефіцит комплексних робіт, де ці напрями розглядаються в системі управління територіями як єдина синергетична структура. Саме на цьому перетині виникає новий науковий запит: яким чином органи публічної влади можуть інтегрувати функції у сферах екології, забезпечення резильєнтності територій, будівництва та рекреації для досягнення Цілей сталого розвитку? Отже поточне дослідження і спрямовано на цю науково-практичну прогалину.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Головною метою дослідження є обґрунтування важливості синергії державного регулювання у сферах рекреації та закупівлі інжинірингових і консалтингових послуг з вектором на резильєнтність територій у контексті досягнення Цілей сталого розвитку. У фокусі — аналіз форм взаємодії місцевої влади, інженерно-консалтингових структур та екологічних практик, що забезпечують підвищення резильєнтності громад, екологічну безпеку й ефективне управління просторовим розвитком.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Оскільки резильєнтність передбачає здатність системи адаптуватися до змін та відновлювати свою стабільність, тому вона є важливою в контексті сталого розвитку територій. Як зазначає у своїх дослідженнях Л. П. Горбата: "Стійкість часто пов'язують з резильєнтністю. Резильєнтність — це здатність суб'єкта протидіяти гібридним загрозам. Риси, що обумовлюють таку здатність, не завжди є притаманними, у багатьох випадках їх необхідно набувати. У сучасному світі резильєнтність починається з розуміння гібридних загроз. Дані загрози постійно "мігрують" і змінюються. Відтак, для країни як цивілізаційного суб'єкта потрібна динамічна ідентифікація потенційних гібридних ризиків та загроз за результатами всебічного вивчення зовнішнього та внутрішнього середовища. Не менш важливим для резильєнтності є усвідомлення здатності до неї, тобто наявності притаманних для цього рис та визначення тих якостей, яких необхідно набути" [10, с. 35].

Резильєнтність території має забезпечити соціо-еколого-економічний баланс, який сприяє стійкому розвитку та екологізації [2, с. 179]. Досліджуючи резильєнтність територій і забезпечення сталого розвитку важливо розуміти, що резильєнтність забезпечують люди, ось чому важливо говорити про резильєнтність як особистісний ресурс українців в умовах воєнного стану, що засвідчується "оптимізмом та позитивним сприйняттям життя, що проявляється у позитивному переконанні та у вірі у свою здатність подолати труднощі, ефективно саморегулюватися в умовах стресу, краще керувати своїми емоціями, уникати негативних стратегій подолання стресу та швидше відновлювати емоційну стабільність" [11, с. 147]. Звичайно людям необхідно відновлюватися, тим більше в умовах постійного стресу під час триваючої гібридної війни на території України. Саме з цією метою органи публічної влади повинні дбати про розвиток рекреаційної сфери.

Рекреаційна сфера (туризм, відпочинок, паркове господарство) тісно переплітається з інжиніринговою та консалтинговою діяльністю у будівництві та міському плануванні. Без належної координації може виникати конфлікт цілей: наприклад, будівництво без урахування екологічних обмежень здатне знищити рекреаційні ресурси, тоді як надмірні екологічні вимоги без інженерних рішень можуть гальмувати розвиток інфраструктури. Синергія в цьому контексті, означає, що різні сектори працюють не ізольовано, а спільно, формуючи політику та проекти, вигідні у кількох вимірах одночасно (екологічному, соціальному, економічному). Це ключ до досягнення Цілей сталого розвитку на місцевому рівні, адже сталий розвиток передбачає баланс між за-

хистом довкілля, економічним зростанням та суспільним добробутом.

Міжсекторальний підхід дозволяє врахувати комплексність факторів розвитку територій і підвищити їхню резильєнтність, тобто здатність адаптуватися до змін та відновлюватися після криз. У дослідженні [2] зазначено, що традиційне галузеве управління (наприклад, суто лінійне планування туризму або будівництва) не враховує всю складність взаємодії факторів на локальному, регіональному й національному рівнях. Це може обмежувати ефективність управління ресурсами території та заважати стійкому відновленню. Натомість новітні підходи пропонують інтеграцію екологічної безпеки громади та соціально-економічного розвитку. Зокрема, в контексті туристично-рекреаційної діяльності доведено, що резильєнтність територій забезпечується саме через підтримання соціально-еколого-економічного балансу, який сприяє стійкому розвитку та екологізації [2]. Таким чином, міжсекторальна взаємодія (влада — бізнес — громада — науковці) розглядається як необхідна умова для досягнення сталого розвитку територій на практиці.

На практиці синергія рекреації та інжинірингу/консалтингу може проявлятися у різних формах: спільне просторове планування, коли при проєктуванні нових кварталів або доріг закладаються і рекреаційні зони (парки, сквери, велодоріжки); консультації екологів і інженерів на етапі розробки проєктної документації; громадські слухання, де враховуються і потреби розвитку, і збереження природи.

В цьому контексті органи місцевої влади виступають платформою для такої взаємодії, координуючи між відділами благоустрою, екології, архітектури, залучаючи експертів та громаду. Наприклад, у місті Житомир міська влада, історики та архітектори спільно працювали над концепцією нового громадського скверу на Замковій горі — підхід, що враховує і культурну спадщину, і потреби громади, і містобудівні аспекти одночасно [13]. Така міждисциплінарна співпраця підвищує якість рішень і гарантує, що розвиток території буде одночасно функціональним, привабливим та екологічно безпечним.

Проте, щоб це все дійсно ефективно працювало необхідні нормативно-правові засади і політика у сфері рекреації і будівництва.

В Україні державне регулювання рекреаційної сфери є важливою передумовою її ефективного функціонування [3]. Органи місцевого самоврядування мають визначені повноваження щодо розвитку парків, туризму, охорони довкілля на відповідній адміністративно-територіальній одиниці. Законодавчо закріплені інструменти включають: генеральні плани населених пунктів, плани зонування (зонінг), місцеві правила благоустрою, програми розвитку туризму, охорони природно-заповідного фонду тощо. Існують також спеціальні категорії земель — землі рекреаційного призначення, правовий режим яких визначений, зокрема, ст. 63 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" і Земельним кодексом (для парків, скверів, пляжів, кладовищ, курортів тощо). Також діє Закон "Про регулювання містобудівної діяльності", який запровадив зонінг територій як обов'язковий інструмент просторового планування міст.

Попри наявність законодавства, дослідники відзначають ряд прогалин у нормативно-правовому забезпеченні синергії рекреації та будівництва. Зокрема, аналіз нормативної бази зонування територій України виявив недостатнє врахування екологічного критерію при плануванні урбанізованих територій [4]. Історично склалося, що пріоритет надавався функціональному поділу території та економічним інтересам, через що природоохоронні вимоги нерідко ігнорувалися на етапі ухвалення управлінських рішень. Як наслідок, виникали конфлікти у міському розвитку, негативні соціально-економічні та екологічні наслідки (зниження якості довкілля, дефіцит зелених зон тощо) [4].

Водночас у 2020—2025 рр. держава зробила кроки для поліпшення ситуації. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021—2027 роки серед пріоритетів передбачає розвиток туристично-рекреаційного потенціалу регіонів та забезпечення екологічної безпеки територій. У багатьох областях (Львівська, Івано-Франківська та ін.) регіональні стратегії містять окремі цілі щодо розвитку рекреації і туризму в поєднанні з охороною довкілля. Реформа децентралізації, завершена у 2020 р., надала громадам більше ресурсів і повноважень, але також висунула вимогу підвищити фаховість управління. На національному рівні все ще бракує сучасних рамкових умов для розвитку міст: будівельні стандарти тільки починають оновлюватися відповідно до європейського законодавства, відсутні уніфіковані орієнтири для інтегрованого планування. Проте Україна зобов'язалася впроваджувати принципи сталого міського розвитку, тому очікується вдосконалення нормативної бази — зокрема, врахування екологічних вимог у містобудівних нормах, запровадження стандартів "зеленого" будівництва, оновлення правил благоустрою з акцентом на стійкість територій.

Для посилення міжсекторальної взаємодії органи публічної влади застосовують різні інструменти: створення координаційних рад або робочих груп (наприклад, з питань розвитку туризму, охорони природи та містобудування); стратегічне планування із залученням всіх секторів (комплексні плани розвитку громад, програми охорони довкілля); громадський контроль і участь (громадські слухання, консультації щодо забудови).

Ефективним механізмом є еколого-орієнтований зонінг, коли при плануванні території виділяються і захищаються зони рекреації. Впровадження принципів екологоорієнтованого зонування дозволяє чіткіше окреслити, охороняти та пріоритетувати використання просторового ресурсу рекреаційних земель в межах міста [4].

Серед принципів такого зонінгу є: забезпечення безперервності зелених зон; встановлення нормативів озеленення; обмеження антропогенного навантаження на природні території. Відповідні адміністративно-територіальні одиниці також можуть приймати Правила благоустрою, що регламентують охорону зелених насаджень, розміщення малих архітектурних форм, вимоги до забудови (наприклад, обов'язкове облаштування дитячих майданчиків, скверів при будівництві житлових комплексів). У сукупності, належна нормативна база створює умови для того, щоб інжинірингові та консалтингові послуги в будівництві рекреаційної та іншої

інфраструктури узгоджувалися з потребами рекреації та екології, а місцева влада мала важелі контролю і стимулювання цієї синергії.

Таким чином, наявність нормативно-правової бази, що визначає правила просторового планування, рекреаційного зонування та благоустрою, створює необхідні передумови для практичної синергії рекреаційної та інженерно-будівельної політики. Водночас ефективність реалізації цих підходів на місцевому рівні великою мірою залежить від участі профільних технічних спеціалістів, які здатні втілювати принципи сталого розвитку у конкретні інфраструктурні рішення. Саме на цьому етапі ключову роль відіграє інжиніринг, як професійна, організаційна й консультативна складова будівництва, що поєднує екологічні, соціальні та технічні вимоги у єдиній системі управління розвитком територій.

Інжинірингові та інженерно-консалтингові компанії у будівництві виступають ключовими носіями експертизи, що може сприяти сталому розвитку територій. Вони забезпечують розробку проєктної документації, проведення технічних розрахунків, авторський і технічний нагляд за будівництвом, консультації із дотримання будівельних норм і стандартів [15]. Впровадження принципів сталості в інфраструктурні проєкти значною мірою залежить від компетенції цих інженерних фірм. Зокрема, при плануванні нових об'єктів вони можуть врахувати вимоги енергоефективності, екологічні обмеження, провести оцінку впливу на довкілля (ОВД), спроектувати "зелені" технології (очисні споруди, системи утилізації стоків, озеленення території тощо). Інженер-консультант, діючи від імені замовника або громади, контролює, щоб будівництво велося за проєктом із мінімальною шкодою довкіллю та в інтересах громади [15]. Таким чином, інжинірингові послуги стають сполучною ланкою між технічною реалізацією проєктів і суспільними цілями сталого розвитку.

В Україні у 2020-ті рр. спостерігається тенденція до залучення незалежних інженерів-консультантів (наприклад, за контрактами FIDIC) у великі проєкти, що підвищує прозорість та якість будівництва. Завдяки консалтинговим послугам стало можливим впроваджувати складні інфраструктурні об'єкти з урахуванням кращих світових практик. Інжинірингові фірми широкого профілю об'єднують фахівців з проектування, будівництва, екології, економіки, що дозволяє надавати комплексні рішення для громад [5]. Наприклад, при розробці концепції нового парку чи туристичного маршруту така фірма може одночасно оцінити інженерні мережі, транспортну доступність, ландшафтний дизайн і вплив на довкілля, а також запропонувати оптимальний варіант, вигідний і з технічної, і з екологічної точок зору.

Також доречно звернути увагу і на забезпечення екологічної безпеки на рівні громад адже екологічна безпека територій — обов'язкова складова сталого розвитку, особливо коли йдеться про рекреаційні зони. Місцева влада, консалтингові фірми та фахівці з інжинірингу мають спільно дбати, щоб територія була захищена від надмірного забруднення, техногенних ризиків, деградації ландшафтів і при цьому мала якісну дорожню інфраструктуру.

У практичній площині це означає контроль за викидами і скидами, дотримання санітарних норм при будів-

Таблиця 1. Синергія в дії: приклади інтеграції рекреації та інжинірингу для сталого розвитку територій

№	Назва кейсу	Локація	Ключові учасники	Основні заходи	Результати
1	Інтегрований розвиток міського простору	Житомир (Україна)	Міська влада, архітектори, урбаністи, фахівці з культурної спадщини	Створення публічного простору на Замковій горі: проєктування скверу, використання екоматеріалів, збереження історичного ландшафту	Підвищення туристичної привабливості, збереження культурної ідентичності, нова зона сімейного відпочинку
2	Рекреація як драйвер стійкого розвитку	Верховина, Івано-Франківська обл. (Україна)	Верховинський НПП, місцева влада, міжнародні партнери, екологи, інженери	Розвиток еко-інфраструктури: еко-стежки, веломаршрути, притулки на ВДЕ, природоохоронні ініціативи	Розвиток екотуризму, створення робочих місць, збереження природи, підвищення бюджету громади
3	Room for the River – простір для річки	Нідерланди	Міністерство інфраструктури, водні агентства, муніципалітети	Протипаводкові заходи: розширення русел, дамба-парк, розвиток екосистем і відпочинкових зон	Захист 4 млн осіб, поява нових рекреаційних територій, мультифункціональне використання інфраструктури

Джерело: систематизовано на основі [13; 17; 18].

ництві, збереження зелених насаджень, протидія підтопленням та зсувам. Важливою є екологічна оцінка перед реалізацією проєктів: з 2017 року в Україні запроваджено процедуру оцінки впливу на довкілля, яка вимагає врахування думки громадськості і видачі екологічних умов для багатьох типів будівництва. Це легальний механізм, що змушує забудовників адаптувати проєктні рішення (наприклад, передбачити очисні споруди, шумозахисні екрани, компенсаційне озеленення), тобто фактично стимулює синергію екології та інжинірингу вже на стадії планування.

Науковці пропонують також впроваджувати практику регулярної екологічної ревізії рекреаційних територій. Така ревізія — це аналіз стану довкілля у зонах відпочинку, моніторинг антропогенного навантаження, виявлення критичних точок (забруднення ґрунтів, вод, накопичення відходів) та вироблення рекомендацій щодо покращення ситуації. За результатами досліджень розроблено підхід до забезпечення екологічної безпеки рекреаційних територій, який сприяє екологічно безпечному і економічно сталому розвитку регіону [6]. Іншими словами, дотримання екологічних стандартів на курортах, в парках, заповідниках не лише захищає природу, а й підвищує привабливість території для туристів, інвесторів, створює довгострокові економічні вигоди. Наприклад, чисте довкілля і доглянуті зелені зони збільшують туристичну цінність місцевості, що стимулює розвиток малого бізнесу, створення нових робочих місць у сфері гостинності й не тільки.

Одним із сучасних напрямів, де втілюється синергія інженерних рішень і рекреації, є розвиток зеленої інфраструктури. Зелені насадження, водойми, елементи природи інтегруються в міське середовище з метою виконання інженерних функцій — управління зливовими водами, пом'якшення міського клімату, очищення повітря [16]. Наприклад, створення системи дощових садів, біо-каналів чи зелених дахів у місті здатне розвантажувати зливу каналізацію (інженерна вигода) і одночасно додати нові рекреаційні простори та озеленення (соціально-екологічна вигода) такі проєкти вже проваджують в м. Києві.

Досвід розвинутих країн демонструє ефективність таких підходів. Зокрема, в Нідерландах реалізовано

програму Room for the River ("Місце для річки"), у рамках якої замість нарощування дамб річкам дали більше простору для розливу — було перенесено захисні вали і створено понад 30 нових заплавлених територій. Ці території спроектовані як багатофункціональні: вони одночасно виконують роль ємностей для паводкових вод і слугують громадськими рекреаційними зонами (луки, озера, парки). У результаті понад 4 млн мешканців дельти річок отримали кращий захист від повеней, а якість простору покращилася адже з'явилися нові зони відпочинку, виграв і місцевий економічний розвиток [17]. Цей приклад надихає українські міста впроваджувати подібні рішення: комбінувати протипаводкові заходи з благоустроєм набережних, будувати захисні споруди, придатні для дозвілля (наприклад, велодоріжки на дамбах, оглядові майданчики на інженерних спорудах), тощо.

Резильєнтність громад у контексті кліматичних змін та післявоєнного відновлення стала ще одним аргументом на користь тісної співпраці екологів та інженерів. Сійка громада — це громада, здатна протистояти як природним катаклізмам, так і техногенним загрозам або соціальним викликам. Для цього інфраструктура має плануватися з запасом міцності та гнучкості. Інженери дедалі частіше закладають у проєкти природоорієнтовані рішення — відновлення заболочених територій навколо міст (як буфер від повеней), створення лісопаркових поясів (для захисту від пилових бур), використання пермеабельних матеріалів для покриття доріг і тротуарів (щоб вода вбиралася у ґрунт). Місцева влада, зі свого боку, розробляє плани дій зі сталого енергетичного розвитку і клімату (SECAP), які включають заходи з адаптації та пом'якшення змін клімату. Усі ці зусилля потребують консультацій та участі багатьох фахівців — будівельників, екологів, комунальників, економістів. Відтак, формується розуміння, що тільки синергія знань і зусиль різних секторів дозволить зробити міста і села комфортними, безпечними та процвітаючими на довгу перспективу.

Для ілюстрації практичного втілення синергії між рекреаційною політикою та інженерними рішеннями у контексті сталого розвитку територій, доцільно звернутися до узагальнених кейсів, які демонструють мультидисциплінарну взаємодію на прикладах з України та

Європи. У таблиці 1 представлено три приклади успішної інтеграції рекреаційних, екологічних і технічних підходів у управлінні територіями.

Отже, наведена таблиця дає змогу побачити, що в усіх кейсах вирішальну роль відіграла мультидисциплінарна співпраця, яка охоплює не лише технічних і природоохоронних фахівців, але й локальні громади, істориків, урбаністів. Це свідчить, що інженерні рішення отримують соціальну легітимність і довгострокову сталість лише за умови включення локального контексту й ідентичності. Також можна побачити, що поступово спостерігається зміщення фокусу з реактивної інфраструктури (дамби, очисні споруди) до проактивної (зелені простори, заплави, маршрути), що дозволяє одночасно досягати інженерної ефективності, екологічної рівноваги й суспільного комфорту. І, нарешті, варто звернути увагу на те, що саме рекреаційна функція виступає інтегруючим каркасом адже вона поєднує безпеку, екологію, культуру та економіку в одне цілісне рішення органів публічної влади задля розвитку територіальної громади чи території іншої адміністративно-територіальної одиниці.

Варто відмітити, що постійно посилюється регуляторний вплив держав та органів публічної влади через контроль за дотриманням основоположних принципів та норм будівництва. Так Директива Європейського Союзу щодо корпоративної звітності з питань сталого розвитку (CSRD), яка набула чинності у січні 2024 року, вимагає від компаній звітувати про їхній вплив на навколишнє середовище, що включає і рекреаційну сферу та будівництво рекреаційної інфраструктури й підштовхує до більшої прозорості та узгодженості їх діяльності з Цілями сталого розвитку.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Підсумовуючи, синергія рекреації та інжинірингу під егідою сталого розвитку території є потужним драйвером відновлення територій України. Забезпечення екологічної безпеки та резильєнтності громад стає реальним, коли планування інфраструктури йде поруч із захистом довкілля, а розвиток рекреаційної сфери підтримується сучасними інженерними рішеннями. В період 2020—2025 рр. Україна заклала основи для такого підходу — через стратегії, реформи і локальні проекти і наступні роки мають стати часом практичного втілення цих засад. Сталый розвиток українських міст і сіл можливий лише за умови, що парки і будівлі, дороги і заповідники, економіка і екологія розвиватимуться не окремо, а у гармонійній взаємодії. Це складне завдання, але успіх окремих кейсів і світовий досвід підтверджують: синергія секторів — це вектор, який веде громади до формування резильєнтності та сталого розвитку.

Література:

1. Міністерство розвитку громад та територій. Нова Лейпцизька хартія: європейські принципи розвитку міст для людей тепер запрацюють і в Україні. 2024. URL: <https://mindev.gov.ua/news/35707-nova-leipzigka-xartii-jevropeiski-principi-rozvitku-mist-dlia-liudei-teper-zapraciuiut-i-v-ukrayini>

2. Данилишин Б. М., Пилипів В. В., Обиход Г. О. Резильєнтність регіонів в контексті досягнення Цілей сталого та відповідального споживання туристичних ресурсів: екологія, економіка та соціум. Економіка та суспільство, (71), 2025. С. 178—186. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-105>

3. Близнюк А. С. Сучасні тенденції розвитку рекреаційної сфери в контексті реалізації механізмів державного управління. Держава та регіони. Серія: Державне управління, № 4 (64), 2018. С. 32—37. http://www.pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2018/8.pdf

4. Пашенцева Г. В. Організаційно-економічне забезпечення екологічної безпеки рекреаційних територій: дис. ... канд. економ. наук: 08.00.06. Національна академія природоохоронного та курортного будівництва, 2014. URL: https://uacademic.info/ua/document/0414U001354#google_vignette

5. Попик О. В. Науково-методичні принципи еколого-орієнтованого зонінгу урбанізованих територій. Причорноморські економічні студії, №27, 2018. С. 74—79. [https://bses.in.ua/journals/2018/27_2_2018/15.pdf#:~:text="](https://bses.in.ua/journals/2018/27_2_2018/15.pdf#:~:text=)

6. Шпарик Ю. М. Правове забезпечення просторового планування у будівництві в умовах децентралізації. Матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. "Децентралізація публічної влади в Україні: здобутки, проблеми та перспективи", 23 травн. 2025 р., Львів. ЛНУ імені Івана Франка, 2025. С. 284—288.

7. Gryshchenko, I., Gulevets, D., Prokopenko, N., Dnipro, O. and Stadnikov, V. (2025). The use of geoinformation systems for planning and implementing the restoration of territorial communities. Sapienza: International Journal of Interdisciplinary Studies, vol. 6 №2, e2025. <https://doi.org/10.51798/sijis.v6i2.1008>

8. Хараїм В. Теоретичні аспекти публічного управління інжиніринговою діяльністю в будівництві із залученням інженера-консультанта. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління, 45(2), 2024. с. 101—106.

9. Луцкіна І. В. Екологічний інжиніринг як спосіб досягнення ідеї сталого розвитку виробництва Херсонщини. Матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. "Науково-дослідна робота молодих учених: стан, проблеми, перспективи", 2-6 грудня 2013 р., Херсон, ХДУ, 2013. С. 220—224.

10. Територіальні громади: механізми забезпечення стійкості: монографія / Грищенко І. М., Горбата Л. П. Київ, НУБіП України, 2024. 345 с. ISBN 978-617-8368-16-6 URL: <https://dglb.nubip.edu.ua/items/22dfbd9c-3afc-43d1-866c-b13b8cfb1626>

11. Чиханцова О. А. Резильєнтність як особистісний ресурс українців в умовах воєнного стану. Журнал сучасної психології, № 2 (37), 2025. С. 146—153. DOI <https://doi.org/10.26661/2786-7471/2025-2-16>

12. Белошадка Т. В. Організаційний механізм функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні: дис....доктора філософії за спеціальністю 281 "Публічне управління та адміністрування", Національний університет "Одеська політехніка", 2025. 286 с. URL: https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/dissphd/dysertaciya_bieloshapka_281.pdf

13. Житомир. Інфо. Житомирянам показали фінальну версію архітектурної концепції скверу на Замковій горі. 2024. URL: https://www.zhitomir.info/news_221270.html?utm_source

14. Gryshchenko, I., Kruhlov, V., Lypchuk, O., Lomaka, I. and Kobets, Y. (2022). Infrastructural Development of Smart Cities as the Background of Digital Transformation of Territorial Units. *Cuestiones Politicas*, Vol. 40, № 73 (2022), 233—250. URL: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/38394/42575> DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4073.11>

15. Prozorro. Інформація про закупівлю. <https://prozorro.gov.ua/uk/tender/UA-2020-11-16-000223-b>

16. Uagin. Зелена інфраструктура. <https://uagin.org/about-us/#:~:text>

17. OECD. The Room for the River programme — giving rivers space to roam. <https://oecd-opsi.org/innovations/the-room-for-the-river-programme-giving-rivers-space-to-roam/#:~:text=Thanks%20to%20the%20various%20Room,development%20of%20new%20technological%20innovations>

18. Global Conservation. Carpathian National Nature Park Progress 2021. https://globalconservation.org/news/carpathian-national-nature-park-progress-2021?utm_source

References:

1. Ministry for Development of Communities and Territories of Ukraine (2024), "New Leipzig Charter: European principles for people-centered urban development will now apply in Ukraine", available at: <https://mindev.gov.ua/news/35707-nova-leipcizka-xartiiia-jeuropeiski-principi-rozvitku-mist-dlia-liudei-teper-zaprachiuiut-i-v-ukrayini> (Accessed 29 July 2025).

2. Danylyshyn, B., Pylypiv, V., and Obykhod, H. (2025), "Resilience of regions in the context of achieving the goals of sustainable and responsible consumption of tourism resources: ecology, economy and society", *Economy and Society*, vol. 71, pp. 178—186.

3. Blyzniuk, A. (2018), "Modern trends in the development of the recreational sphere in the context of implementation of public administration mechanisms", *State and Regions*, vol. 4, no. 64, pp. 32—37.

4. Pashentseva, H. (2014), "Organizational and economic support of ecological safety of recreational territories", Ph.D. Thesis, Economy, National Academy of Environmental Protection and Resort Construction, Ukraine.

5. Popyk, O. (2018), "Scientific and methodological principles of ecologically oriented zoning of urbanized territories", *Black Sea Economic Studies*, vol. 27, pp. 74—79.

6. Shparyk, Yu. (2025), "Legal support for spatial planning in construction under decentralization", *Materialy VII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. "Detsentralizatsiya publichnoyi vlady v Ukrayini: zdobutky, problemy ta perspektyvy"* [Decentralization of Public Power in Ukraine: Achievements, Problems and Prospects], Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine, May 23, 2025, pp. 284—288.

7. Gryshchenko, I., Gulevets, D., Prokopenko, N., Dniprov, O. and Stadnikov, V. (2025), "The use of

geoinformation systems for planning and implementing the restoration of territorial communities", *Sapienza: International Journal of Interdisciplinary Studies*, vol. 6, no. 2, e2025. <https://doi.org/10.51798/sijis.v-6i2.1008>

8. Haraim, V. (2024), "Theoretical aspects of public administration of engineering activity in construction with the involvement of a consulting engineer", *Scientific Notes of V.I. Vernadsky TNU. Series: State Administration*, vol. 45, no. 2, pp. 101—106.

9. Lutska, I. (2013), "Ecological engineering as a means of achieving sustainable development of production in the Kherson region", *Materialy Vseukr. nauk.-prakt. internet-konf. "In Naukovo-doslidna robota molodykh uchenykh: stan, problemy, perspektyvy"* [Research work of young scientists: status, problems, prospects: materials of the All-Ukraine Scientific-Practical Internet Conference], State University, Kherson, Ukraine, December 2—6, 2013, pp. 220—224.

10. Gorbata, L. and Gryshchenko, I. (2024), *Terytorial'ni hromady: mekhanizmy zabezpechennya stiykosti* [Territorial communities: mechanisms for ensuring stability], National University of Life Resources and Environmental Management of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

11. Chykhantsova, O. (2025), "Resilience as a personal resource of Ukrainians under the military conflict conditions", *Journal of modern psychology*, vol. 2, no. 37, pp. 146—153.

12. Beloshapka, T. V. (2025), "Organizational mechanism of functioning of public administration entities in the sphere of environmental safety in Ukraine", Ph.D. Thesis, Public Management and Administration, National University "Odesa Polytechnic", Ukraine.

13. Zhitomyr.info. (2024), "Zhitomyrians were shown the final version of the architectural concept of the square on Zamkova Hill", available at: https://www.zhitomir.info/news_221270.html?utm_source (Accessed 29 July 2025).

14. Gryshchenko, I., Kruhlov, V., Lypchuk, O., Lomaka, I. and Kobets, Y. (2022), "Infrastructural Development of Smart Cities as the Background of Digital Transformation of Territorial Units", *Cuestiones Politicas*, vol. 40, no. 73, pp. 233—250.

15. Prozorro. (2020), "Procurement information", available at: <https://prozorro.gov.ua/uk/tender/UA-2020-11-16-000223-b> (Accessed 29 July 2025).

16. UAGIN. (2025), "Green infrastructure", available at: <https://uagin.org/about-us/#:~:text> (Accessed 29 July 2025).

17. OECD. (2013), "The Room for the River programme — giving rivers space to roam", available at: <https://oecd-opsi.org/innovations/the-room-for-the-river-programme-giving-rivers-space-to-roam/#:~:text=Thanks%20to%20the%20various%20Room,-development%20of%20new%20technological%20innovations> (Accessed 29 July 2025).

18. Global Conservation. (2021), "Carpathian National Nature Park Progress 2021", available at: https://globalconservation.org/news/carpathian-national-nature-park-progress-2021?utm_source (Accessed 29 July 2025).

Стаття надійшла до редакції 09.08.2025 р.